

М.В. Старинський – канд. юрид. наук, ст. викладач кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ"

Досліджуючи поняття "валютне регулювання" варто вказати на те, що до сьогоденішнього часу його законодавчого визначення не існує, що створює ряд проблем головними з яких є: відсутності єдності в правозастосування при врегулюванні валютних відносин; виникають труднощі з віднесенням тих чи інших дій уповноважених державою органів саме до дій валютного регулювання; виникають питання щодо організації системи валютного регулювання. Безумовно це не всі проблеми зумовлені відсутністю законодавчо закріпленого визначення проте названі, на нашу думку, є головними оскільки саме їх вирішення дасть можливість більш чіткого унормування такого виду державної діяльності як валютне регулювання.

Зазначене, а саме відсутність законодавчого закріплення призводить до того, що практично кожен дослідник висловлює свою точку зору на таке явище як валютне регулювання, що відповідно призводить до різних трактувань чинного законодавства.

Не вдаючись в дискусії стосовно правильності того чи іншого визначення поняття "валютне регулювання", що надають дослідники ми лише констатуємо основні підходи, що дасть можливість зрозуміти загальні підходи до визначення досліджуваного поняття. Як прикладу, як наукові визначення, можна навести:

- діяльність держави, що спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і на порядок здійснення операцій з валютними цінностями (О.А. Костюченко);
- комплекс здійснюваних державними органами правових мір з метою: створення і забезпечення органів валютного регулювання і контролю, встановлення і проведення певного порядку здійснення операцій з валютними цінностями, забезпечення і захисту права власності на валютні цінності, регламентації міжнародних розрахунків, підтримання стабільності курсу іноземної валюти та ін. (Г.А. Тосунян, А.В. Емелин);
- спосіб реалізації валютної політики держави, режим державного регулювання порядку здійснення зовнішніх розрахунків, операцій з валютою на внутрішньому ринку, золотом та інших подібних процесів. (Н.М. Артемов);
- законодавча (правотворча) та контрольна діяльність держави в особі органів валютного регулювання і валютного контролю по встановленню правил володіння, користування і розпорядження валютними цінностями, по регламентації проведення валютних операцій, а також по організації і проведення валютного контролю (Э.В. Царгуш).

Аналізуючи зазначені визначення звертає на себе увагу те, що у всіх визначеннях робиться акцент на те, що це діяльність держави при цьому

діяльність по врегулюванню відносин, тобто можна з впевненістю говорити що валютне регулювання це один з видів *державного регулювання*, як діяльності по встановленню державою загальних правил поведінки (діяльності) учасників суспільних відносин та їх корегування в залежності від умов, що змінюються. При цьому варто наголосити на тому що суть державного регулювання це впорядкування відносин в залежності від політики держави.

Досліджуючи наукову та навчальну літературу можна стикнутись з ще одним терміном, який має пряме відношення до нашої досліджуваної проблеми, а саме термін “втручання”. При цьому слід звернути увагу на те, що деякі автори відстоюють точку зору відповідно до якої термін “регулювання” варто замінити на термін “втручання”. Особливо це актуально в сфері державного регулювання економічних процесів. Варто нагадати, що зазначений термін досить активно використовувався в науковій літературі практично до початку 80-х років ХХ століття, і це безумовно є виправданим, оскільки в часи існування Радянського Союзу в діяльності державних органів практично повністю прослідковувалось саме державне втручання в економіку.

На сьогоднішньому етапі розвитку нашої держави та економіки України безумовно не варто беззаперечно підтримувати доволі радикальні пропозиції з приводу заміни зазначених понять. Проте на нашу думку варто звернути увагу на те, що в сфері валютного регулювання та валютного контролю з боку держави все більше прослідковуються тенденції до превалювання саме втручання в валютні відносини ніж їх регулювання.

Також поряд з “регулюванням” та “втручання” в літературі зустрічається такий термін як “дерегулювання”, який також заслуговує на дослідження в аспекті з’ясування правової суті валютного регулювання як одного з видів діяльності держави. В класичному розумінні під “дерегулюванням” розуміється розладнання системи впорядкування відносин в будь-якій сфері. Але в аспекті діяльності держави та уповноважених нею органів більшість вчених використовують цей термін в аспекті зменшення впливу держави на суспільні відносини чи навіть припинення втручання держави в певні суспільні відносини. Тобто при проходженні процесів відміни тих чи інших методів, інструментів чи способів державного регулювання можна з впевненістю говорити про проходження процесів дерегулювання суспільних відносин. При цьому варто зауважити, що дерегулювання, як діяльність держави направлена на вдосконалення відносин з використанням потенціалу ринкової економіки. Але слід також особливо наголосити на тому, і це може здатись дивним, що процеси дерегулювання також потребують правового регулювання оскільки можуть виникати такі проблеми в економіці країни, як підтримання інвестиційної привабливості країни, отримання суб’єктами господарювання незапланованих збитків і таке інше.

Як висновок можна виділити, те, що при визначенні правової природи терміну “валютне регулювання” та його законодавчого закріплення варто

враховувати правову природу таких категорій як “регулювання”, “дерегулювання” і “втручання”.